

Helga Stein – 80

La 1 iunie 2017 – îmi sugerează fila din calendar – *Helga Stein*, buna mea prietenă din Germania, împlinește 80 de ani! O vârstă frumoasă, un moment de bilanț al unui cercetător de marcă, atașat deopotrivă valorilor tradiționale românești și europene. S-a născut la 1 iunie 1937, în *Stettin* – Pomerania, ca unică fiică a soților Kurt Stein și Silvia von Spiess, originară din Sibiu. După moartea lui Kurt Stein, în 1945, Silvia von Spiess hotărăște să se întoarcă la părinții săi din România. Helga se integrează cu ușurință în mediul germano-român de la Sibiu și va urma cursurile școlii pedagogice

germane cu gândul de a deveni învățătoare. În 1954 începe studiile de filologie la București, unde își susține examenul de stat cu o lucrare privitoare la variantele românești și germane ale baladelor *Soacra rea* și *Logodnicii nefericiți*. Din 1960, este angajată cercetătoare la Filiala Cluj (fosta Arhivă de Folclor a Academiei Române) a Institutului de Folclor din București. După o specializare de șase luni cu Mihai Pop, Ovidiu Bârlea și Al. I. Amzulescu, va începe cercetări complexe privind folclorul sașilor din Transilvania, forme ale interferențelor etnice din Ardeal. Abordează, totodată, preocupările intelectualilor sași cu privire la folclorul românesc în secolul al XIX-lea.

În toamna lui 1963 părăsește, împreună cu mama sa, România și se stabilește la Göttingen unde lucrează sub îndrumarea lui Kurt Ranke la *Enzyklopädie des Märchens*. Câțiva ani mai târziu (1974) obține titlul de doctor, care îi va înlesni ocuparea postului de muzeograf la Roemer-Museum din Hildesheim (1979), unde va funcționa până la pensionare. Deși locuiește în Germania de cinci decenii, Helga Stein nu și-a uitat niciodată rădăcinile sibiene, prietenii români din prima tinerețe, magiștrii de la Institutul de Folclor din București. Îi evocă, de câte ori contextul îi permite, le aduce omagiul său cald, sincer și dezinteresat.

În folcloristica noastră, contribuțiile sale se leagă de cercetarea *prozei populare* (prin colaborarea la *Enciclopedia basmului* elaborată la Göttingen) și a *epicii tradiționale în versuri*, îndeosebi prin teza de doctorat

– *Soacra rea* – monografia unei balade europene. Apărută în renumita serie *FFC; Zur Herkunft und Altersbestimmung einer Novellenballade. Die Schwiegermutter beseitigt die ihr anvertraute Schwiegertochter* (Helsinki, 1979), teza cercetătoarei Helga Stein a utilizat un număr de 68 variante românești (reproduse atât în original, cât și în traducerea germană), domeniul românesc situându-se, din punct de vedere numeric, în imediata vecinătate a celui grecesc (119 variante) și după cel rusesc (78 variante). Introducea, astfel, în literatura internațională de specialitate, cea dintâi baladă românească. Capitolul dedicat variantelor românești – *Cu privire la originea și determinarea vechimii unei balade nuvelistice europene: motivul „Soacra rea”*. *Atestări românești* – a fost publicat în tomul VIII/1994 al anuarului „Studii și comunicări de etnologie”.

Legat de istoria folcloristicii românești, a publicat cel puțin trei studii importante. În studiul *Friedrich Wilhelm Schuster und das Rumänische Volkslied* (apărut în *Jarbuch für Volksliedforschung*, 14, 1969) a reprodus pentru întâia oară, în întregime, colecția fostului director al gimnaziului german din Sebeș-Alba. *Siebenbürger Forscherschreiben an die Brüder Grimm* (în *Brüder Grimm Gedenken*, II; 1975, Marburg) aduce în atenția cercetătorilor europeni corespondența aflată la Arhivele din Sibiu, în completarea celei de la Arhiva Grimm din Berlin. Ultima contribuție de excepție în acest domeniu este, fără doar și poate, publicarea integrală a culegerii *Basme populare din Bucovina* de Ludwig Adolf Staufe (Editura Saeculum I.O., București, 2010) în traducerea cercetătoarei Viorica Nișcov, însoțită de o adevărată monografie Staufe.

Relațiile sale cu Sibiu și România nu s-au întrerupt niciodată: aici își face concediile, aici își tipărește memoriile și cărțile bunicului – August von Spiess – și tot aici participă la omagierea magiștrilor (Ovidiu Bârlea) sau a colegilor de breaslă (Ion Talos). Rădăcinile sale, adânc înfipite în pământul Transilvaniei, predecesorii săi care au lăsat urme vizibile în cultura ardeleană (Muzeul „Arme și trofee de vânătoare” din Sibiu poartă numele lui August von Spiess – bunicul său) mă fac să cred că doar aici se simte, cu adevărat *acasă*.

De peste cinci decenii ostenește pentru cultura populară din spațiul carpatin, ține permanent legătura cu cercetătorii României (fie colegi sau foști profesori) și încearcă prin toate mijloacele (recenzii, traduceri) să o facă vizibilă în spațiul european. Să-i mulțumim cercetătoarei Helga Stein pentru tot ce a făcut și face pentru cultura tradițională românească și să o asigurăm, la aniversarea celor 80 de primăveri, de întreaga noastră prețuire și admirație.

La mulți ani!

Ilie MOISE